

KOMENTÁR

30. októbra 2020

Biden verzus Trump

Americké prezidentské voľby sa konajú každé 4 roky vždy v utorok po prvom novembrovom pondelku, čiže najskôr 2. novembra a najneskôr 8. novembra. Tento rok voľby vychádzajú na 3. novembra. Inaugurácia nového prezidenta je 20. januára nasledujúceho roku alebo 21. januára, ak 20. januára padne na nedeľu. V prípade, že prezident nedokončí svoj prezidentský mandát, či už kvôli smrti ako napríklad John Kennedy alebo kvôli odstúpeniu z funkcie ako Richard Nixon, mandát dokončí viceprezident. Doposiaľ sa tak stalo 9 - krát. Od roku 1951 platí dodatok Ústavy, podľa ktorého môže byť jedna osoba prezidentom v najviac dvoch obdobiach.

Od roku 1789 mali USA 45 prezidentov. Len prvý, George Washington bol bez politickej príslušnosti. Jeden bol z Federalistickej strany, jeden z Unionistickej, štyria z Demokraticko – republikánskej strany, štyria zo strany Whigov, 15 - ti z Demokratickej strany a 19 - ti z Republikánskej strany. Táto stranická volatilita bola typická pre 19. storočie, posledných 150 rokov sa striedajú prezidentí len z dvoch strán – Demokratickej a Republikánskej¹.

Na základe skúseností z finančného trhu za posledných približne 50 rokov, tesne pred voľbami zvyčajne vzrástla volatilita na všetkých hlavných trhoch (na peňažnom, dlhopisovom, akciovom, menovom), najmä vtedy, ak predvolebné prieskumy favorizovali demokrata. Po voľbách sa volatilita mierne zmiernila, viac pri demokratickom víťazovi, ale aj tak zostala nejaký čas vyššia.

Bezprostredne po voľbách bol vývoj dlhopisov zmiešaný bez ohľadu na to či vyhral demokrat alebo republikán. Akcie reagovali pozitívne na víťazstvo republikána, ale negatívne na víťazstvo demokrata.

Z pohľadu celkového štvorročného obdobia, za vlád republikánskych prezidentov úrokové sadzby a výnosy dlhopisov zvyčajne stúpali, rástli aj ceny akcií a dolár posilňoval. Pri demokratických prezidentoch úrokové sadzby a výnosy dlhopisov zvyčajne klesali. Akcie ale rástli, len pomalšie ako pri republikánskych prezidentoch. Dolár zvyčajne oslaboval.

Ide ale o dlhodobý priemer, to znamená, že nie je isté, že sa to bude plniť aj po víťazstve jedného z dvojice Joe Biden a Donald Trump.

Joseph Robinette „Joe“ Biden Jr. sa narodil 20. novembra 1942 v Pensylvánii, počas jeho detstva sa rodina presťahovala do Delaware. Tam vyštudoval právo a začal pracovať v právnickej firme. Ako 28 ročný vstupuje do Demokratickej strany, ako 30 ročný, v roku 1972, sa stal najmladším senátorom v histórii. V tom istom roku jeho život poznamenala tragédia, pri autonehode zahynula jeho manželka

a ročná dcéra, len o málo starší dvaja synovia prežili so zraneniami. V roku 1977 sa druhýkrát oženil a narodilo sa mu štvrté dieťa. V roku 2015 mu umrel starší syn Joseph „Beau“ na rakovinu mozgu. Počas dlhoročnej kariéry v Senáte sa Joe Biden venoval hlavne zahraničnej politike, popritom bol zástancom prísnejšieho posudzovania kriminality.

V roku 1987 chcel kandidovať za prezidenta, ale odstúpil z primárok po tom, čo mu preukázali, že odkopiroval časť svojho prejavu. V roku 2007 sa rozhodol kandidovať opäť, ale po neúspechu hneď v prvých primárkach v lowe to vzdal. Neskôr si ho vybral Barack Obama za svojho viceprezidenta a napokon sa ním stal na dve volebné obdobia.

Donald John Trump sa narodil 14. júna 1946 v New Yorku do rodiny realitného developera a škótskej prisťahovalkyne. V detstve brigádoval v otcovej firme. Ako 13 ročný odišiel do Vojenskej akadémie, neskôr vyštudoval ekonómiu na filadelfskej Wharton School, ktorú navštevoval napríklad aj Elon Musk alebo Warren Buffet. Z prvého manželstva má tri deti, z druhého a tretieho po jednom.

Donald Trump nemal politickú kariéru, venoval sa realitnému a televíznemu biznisu (mal napríklad licenciu na Miss Universe). Počas podnikania zažil veľa pádov, ale aj vzostupov. V 80. rokoch sa začal mediálne presadzovať, neskôr mu veľkú slávu priniesla TV show The Apprentice (Učeň), kde hodnotil podnikateľské schopnosti kandidátov.

V roku 1987 sa registroval ako republikán, v roku 1989 už ako nezávislý. V roku 2000 prešiel do Reformnej strany a v roku 2001 sa registroval ako demokrat. V roku 2009 prešiel naspäť do Republikánskej strany. V prezidentských voľbách v roku 2016 vyhral nad demokratkou Hillary Clintonovou a stal sa 45. prezidentom USA.

Obaja páni sú vo vysokom veku, kde je prirodzene riziko úmrtia vyššie, preto krátko spomenieme aj viceprezidentov. Joe Biden si do tejto pozície vybral Kamalu Devi Harrisovú. Ide o 56 ročnú právničku z Kalifornie, po otcovi jamajského a po matke indického pôvodu. Dlhé roky pracovala ako prokurátorka, v roku 2011 sa stala generálnou prokurátorkou Kalifornie a v roku 2017 senátkou. Donalda Trumpa sprevádza na poste kandidáta na viceprezidenta opätovne 61 – ročný Michael Richard „Mike“ Pence z Indiany, kde vyštudoval právo, neskôr sa stal jej zástupcom v Snemovni reprezentantov a napokon guvernérom za Indianu. V roku 2016 sa stal 48. viceprezidentom USA.

Vo väčšine aktuálnych predvolebných prieskumov vedie Joe Biden, v skutočnosti však rozhodnuté ešte nie je. Prezident totiž nie je volený priamo, ale

prostredníctvom voliteľov a ich počet nie je priamo úmerný počtu voličov. Populačne bohaté štáty na východe a západe sú väčšinou demokratické, ale ich hlas sa napokon prejaví menej. Naopak republikánske štáty v strede USA sú menej početné, ale vzhľadom na svoju populáciu majú viac voliteľov. A tak celkovo vyšší počet hlasov pre jedného z kandidátov nezaručí jeho víťazstvo ak zaň nehlasujú „tie správne štáty“. V niektorých štátoch je medzi kandidátmi len malý rozdiel a tie rozhodnú. Zhodou okolností viaceré z nich patria medzi štáty s najväčším počtom voliteľov (Texas, Florida, Pennsylvánia). Karty sú stále dobre premiešané, aj keď víťazstvo Joea Bidena je pravdepodobnejšie.

Navyše, okrem prezidenta sa teraz volí aj celá prvá komora amerického parlamentu (Kongresu) - Senovňa reprezentantov. V nej majú zastúpenie štáty podľa počtu obyvateľov. Spolu je v Snemovni reprezentantov 435 členov s právom hlasovať, pričom aktuálna väčšina 232 hlasov (53%) patrí demokratom.

Volby prebiehajú aj v druhej komore Kongresu, v Senáte. Tu sa mení 35 členov z celkovo 100 členov. V Senáte má každý štát po dvoch členov bez ohľadu na jeho veľkosť. Pri rovnosti hlasov rozhoduje viceprezident. Aktuálne tu majú väčšinu Republikáni, 53 členov.

Celkovo tak v prezidentských a parlamentných voľbách môže vzniknúť rozličná kombinácia zastúpení demokratov a republikánov, pričom platí, že na hladkú priechodnosť svojich návrhov potrebuje prezident mať „svoje“ obe komory Kongresu. A teda veľmi bude závisieť aj od budúceho zloženia Kongresu.

Joe Biden je dlhoročný skúsený politik, vystupuje mierne. Budú ho voliť tí, očakávajú zjednotenie rozštiepenej krajiny a menej chaosu na uliciach. Na druhej strane, kritici mu vyčítajú veľmi vysoký vek, stal by sa najstarším prezidentom v histórii USA. Okrem toho mu vyčítajú aj stratu dynamiky, entuziazmu a ba až senilitu a neschopnosť bojovať so zločinom.

Donald Trump je o niečo mladší, stále energický. Veľká časť jeho voličov je stabilných. Na druhej strane je kontroverzný a spoločnosť štiepi. Jeho silnou zbraňou sú verejné vystúpenia pred voličmi, ktoré však musel kvôli karanténym opatreniam obmedziť. Takisto voliči oceňujú jeho schopnosť zvládnuť ekonomické otázky lepšie ako jeho súper. Jeho zvládnutie koronakrízy je všeobecne brané ako neúspech. Veľmi by mu pomohlo schválenie vakcíny, ale to je do volieb nepravdepodobné. Viceprezident Mike Pence má medzi konzervatívnymi voličmi veľký rešpekt.

V aktuálnej koronavírusovej výzve sa Biden prihovára za širšie testovanie, zvýšenie produkcie ochranných odevov, zvýšenie dotácií pre štáty a municipality. Chce investovať 25 mld. USD na výrobu a distribúciu vakcíny a zlepšiť vzťahy USA so Svetovou zdravotníckou organizáciou.

Na druhej strane, Donald Trump už 6. marca podpísal zákon na podporu výskumu vakcíny, ktorý alokoval 8.3 mld. USD. Zároveň od začiatku marca inicioval a napokon v apríli vytvoril „SPV“ s názvom „Operation Warp Speed“, ktoré agreguje mnohé štátne medicínske a logistické orgány a zároveň aj viaceré farmaceutické firmy. Cieľom programu je čo najrýchlejšie získať a distribuovať účinnú a bezpečnú vakcínu na koronavírus.

Miera testovania v USA je jedna z najvyšších na svete, denne sa urobí 1.2 mil. testov, približne 360 testov na 100 tis. obyvateľov, pričom zároveň miera pozitivity je jedna z najnižších. To znamená, že testy sú efektívne a zachytávanie infekčných je voči svetu nadpriemerné. Povesť Donalda Trumpa v tejto veci je horšia ako skutočnosť.

Joe Biden sa vo svojom programe orientuje na zdravotníctvo a na životné prostredie. Pri zdravotníctve chce rozšíriť okruh poistených a zvýšiť tak dostupnosť zdravotníckych služieb, hlavne pre staršiu populáciu. V životnom prostredí chce bojovať proti klimatickej zmene napríklad aj ratifikovaním Rámcovej zmluvy OSN o zmene klímy, (tzv. Parížska dohoda). To mu mimochodom môže priniesť stratu podpory v priemyselných štátoch Texas, Pennsylvánia, Michigan, ktoré sú zároveň nerozhodnými štátmi. Plánuje zlepšiť vzťahy s NATO. Aj on kritizuje obchodné praktiky Číny, ale plánuje zastaviť jednostranné akcie USA a riešiť to na medzinárodnej úrovni. V porovnaní s Trumpom je menším podporovateľom Británie v otázke brexitu.

Zdroje na svoje programy chce získať prostredníctvom vyšších daní. Plánuje zvýšiť sadzbu dane z príjmov právnických osôb z 21% na 28% a aj hornú sadzbu dane z príjmov fyzických osôb a odvody pre bohatých. Okrem toho chce zvýšiť daň z kapitálového majetku pri príjme vyššom než 1 mil. USD, zaviesť 15% paušálnu daň na príjem veľkých spoločností. Daňová sadzba na zisky pobočiek amerických firiem v zahraničí by sa mala zvýšiť na 21%. Minimálnu mzdu chce zdvojnásobiť zo 7.25 USD na hodinu na 15 USD na hodinu a do rokovania o pracovných podmienkach chce zapojiť odbory. Každému študentovi chce odpustiť 10 tis. USD dlhu.

Donald Trump naopak chce pokračovať v znižovaní daní. Sadzbu korporátnej dane mieni siahnuť z 21% na 20%, dane z kapitálového majetku z 23.8% na 15%, dane z príjmov fyzických osôb v pásme pre strednú triedu plánuje znížiť z 22% na 15%. Plánuje zlepšiť podmienky pre malé a stredné podniky. Riešenie minimálnej mzdy chce nechať na úrovni amerických štátov.

Aj Trump chce podporiť zelenú ekonomiku, hoci klimatickú zmenu nepovažuje za významnú. Obnoviteľné zdroje, rovnako ako školstvo chce na rozdiel od Bidena, povzbudiť daňovými úľavami, nie verejnými výdavkami. Chce sprísniť podmienky pre odpúšťania študentských úverov. Ďalej sa sústreďuje na posilnenie vnútornej bezpečnosti, „objemu“ a vybavenia polície. V oblasti zahraničnej politiky sa chce naďalej vymedzovať voči Číne.

V najbližších dňoch nás čaká vyvrcholenie celého zápasu.

V prvom rade, kvôli koronavírusu, aby voliči nestáli v rade, sa hromadne využíva hlasovanie poštou. Podľa odhadov až 70 mil. voličov zo 150 mil. už takto hlasovalo. Výsledky teda nemusia byť hneď. Mimochodom, veľa hlasov môže byť neplatných, čo hrá v prospech Donalda Trumpa.

Ďalej, sudkyňou Najvyššieho súdu sa stane Amy Barrett. Táto konzervatívna sudkyňa nahradila zomrelú liberálnu sudkyňu Ruth Ginsbergovú. Sudcovia najvyššieho súdu (a aj iných) by mali byť nestranní, a napríklad podľa vyjadrenia jej študentov Amy Barrett aj je, ale niektoré „zlé jazyky“ z tábora demokratov jej nestrannosť spochybňujú. V prípade volebných sporov má Najvyšší súd USA významné slovo.

Volí sa nielen prezident, ale aj poslanci do Kongresu. Kým v Snemovni reprezentantov by mala zostať demokratická väčšina, v Senáte pokojne môže zostať republikánska väčšina. To by Joeovi Bidenovi, ak by sa stal prezidentom, komplikovalo snahu naplniť jeho plány, musel by ponúkať kompromisné riešenia.

Joe Biden pravdepodobne vyhrá voľby a v Snemovni reprezentantov získajú väčšinu demokrati. Ak by vyhrali demokrati aj v Senáte, otvorili by cestu k plnému naplneniu Bidenovho programu. Ten v boji s koronou ponúka silnejšie fiškálne stimuly ako Trump, čo by sa v akciách krátkodobo neodrazilo zle. Zároveň by vzrástli výnosy na dlhopisoch a euro by posilnilo. Trh by ale začal hneď kalkulovať s dlhodobým vplyvom Bidenovej hospodárskej politiky.

A tu ťahá Joe Biden za kratší koniec. V pokorona-krízovom období, keď sa bude ekonomika transformovať aj štrukturálne, je Donald Trump vhodnejší kandidát. Lebo Joe Biden je dlhoročný

právnik - politik v štátnej inštitúcii, nie podnikateľ, ktorý zažil recesie a konjunktúry. Z Bidenovho víťazstva by síce mohli profitovať firmy zaoberajúce sa zelenou energiou, ale naopak stratia energetické firmy zaoberajúce sa fosílnymi palivami a všeobecne veľké firmy. Celkovo by mohli veľké indexy S&P 500, Russel 1000 rásť pomalšie jednak v porovnaní s Trumpom a jednak pomalšie než menšie indexy, napríklad Russel 2000.

Bidenova politika voči Číne je odsúdená na neúspech. Čína si veľmi tvrdo ide za svojim cieľom stať sa najväčšou a najvplyvnejšou ekonomikou na svete. USA sa proti Číne nepodarí zorganizovať svojich spojencov v Európe, keď si napríklad doteraz neplnia ani len svoje záväzky v NATO v objeme výdavkov na obranu (2% HDP).

Zvyšovanie korporátnych daní a daní z kapitálového majetku je v americkej ekonomike silným nástrojom, lebo USA majú veľmi silný súkromný korporátny sektor a zároveň obrovský finančný trh. To môže spôsobiť negatívne dôsledky (distorzie), ktoré sa prejavujú v nižšom hospodárskom raste a aj v pomalšom raste cien akcií.

Určitou protiváhou by mohla byť republikánska väčšina v Senáte. Tá by krátkodobo oslabila akcie, lebo by zabrzдила fiškálny balík. Dlhodobou by eliminovala najškodlivejšie zámery programu Joea Bidena, na druhej strane by mohla otvoriť cestu napríklad k presadzovaniu správneho prístupu k zelenej energii.

Finančný trh je už pripravený na Joea Bidena, ale celkovo pre ekonomiku a finančný trh by bol Donald Trump o niečo lepšou voľbou.

Richard Tóth
hlavný ekonóm

¹ Viac o histórii prezidentov si môžete prečítať v našom komentári pred štyroch rokov k predchádzajúcim voľbám s názvom „Modrá alebo červený?“ zo 7. októbra 2016 na našej webstránke [www. privatbanka.sk](http://www.privatbanka.sk) v sekcii Naše analýzy / Komentáre

Kontakt: Richard Tóth, Hlavný ekonóm. Tel. +421 2 3226 6531. Fax: +421 2 3226 6910. E-mail: research@privatbanka.sk, toth@privatbanka.sk. Web: www.privatbanka.sk

Upozornenie: Vyjadrené názory a pohľady sú stanoviskom autora v čase písania správy. Táto správa vyjadruje len všeobecné stanovisko. Žiadna informácia alebo názor nepredstavuje ponuku na nákup alebo predaj cenného papiera alebo iného finančného nástroja. Správa nie je určená na poskytovanie osobného investičného poradenstva a neberie do úvahy špecifické investičné ciele, finančnú situáciu a osobné záujmy kohokoľvek, kto by mohol túto správu prijať. Hoci sú informácie v správe považované za spoľahlivé, nie je možné zaručiť ich správnosť. Právo meniť akúkoľvek formuláciu kedykoľvek a bez upozornenia vopred je vyhradené. Hodnota cenného papiera alebo iného finančného aktíva a príslušného výnosu môže stúpať alebo klesať a návratnosť investície nie je zaručená. Výkonnosť cenného papiera alebo iného fin. nástroja v minulosti nie je zárukou alebo indikátorom výkonnosti v budúcnosti. Investície na trhoch rýchlo sa rozvíjajúcich krajín sú spravidla kvôli vyššej politickej a ekonomickej nestabilite a nerozvinutému trhu a systému rizikovejšie. Zmeny výmenných kurzov a daňový režim vplyvajú na hodnotu, cenu alebo výnos cenného papiera alebo iného finančného nástroja.